

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na témy

„Návrh rozhodnutia Rady o osobitnom programe, ktorým sa má vykonávať prostredníctvom priamych akcií Spoločného výskumného centra v rámci Siedmeho rámcového programu Európskeho spoločenstva v oblasti výskumu, technického rozvoja a demonštračných činností (2007 – 2013)“

„Návrh rozhodnutia Rady o osobitnom programe ‚Spolupráca‘, ktorým sa realizuje Siedmy rámcový program Európskeho spoločenstva v oblasti výskumu, technického rozvoja a demonštračných činností (2007 – 2013)“

„Návrh rozhodnutia Rady o osobitnom programe ‚Myšlienky‘, ktorým sa realizuje Siedmy rámcový program Európskeho spoločenstva v oblasti výskumu, technického rozvoja a demonštračných činností (2007 – 2013)“

„Návrh rozhodnutia Rady o osobitnom programe ‚Ludia‘, ktorým sa realizuje siedmy rámcový program Európskeho spoločenstva v oblasti výskumu, technického rozvoja a demonštračných činností (2007 – 2013)“

„Návrh rozhodnutia Rady o osobitnom programe ‚Kapacity‘, ktorým sa realizuje siedmy rámcový program Európskeho spoločenstva v oblasti výskumu, technického rozvoja a demonštračných činností (2007 – 2013)“

„Návrh rozhodnutia Rady o osobitnom programe, ktorý sa má vykonávať prostredníctvom priamych akcií Spoločného výskumného centra v rámci Siedmeho rámcového programu (2007 – 2011) Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu (Euratom) v oblasti jadrového výskumu a vzdelávania“

„Návrh rozhodnutia Rady o osobitnom programe, ktorým sa realizuje Siedmy rámcový program Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu (Euratom) v oblasti jadrového výskumu a vzdelávacích činností (2007 – 2011)“

KOM(2005) 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, konečné znenie

(2006/C 185/02)

Rada sa 14. novembra 2005 rozhodla podľa článku 166 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva požiadať Európsky hospodársky a sociálny výbor o stanovisko k nasledujúcim dokumentom:

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu, poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 28. marca 2006. Spravodajcom bol pán WOLF, pomocným spravodajcom pán PEZZINI.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 426. plenárnom zasadnutí 20. a 21. apríla 2006 (schôdza z 20. apríla) 132 hlasmi za, 2 hlasmi proti, nasledujúce stanovisko:

1. Zhrnutie

1.1 Návrhy Komisie sa týkajú obsahu, resp. tém výskumu v návrhoch Komisie k 7. rámcovému programu v oblasti výskumu a technického rozvoja (2007 – 2013) a k 7. rámcovému programu Euratom (2007 – 2011), ktoré už výbor pripomienkoval. Predložené stanovisko výboru je preto doplnením stanoviska, ktoré už bolo predložené k obidvom rámcovým programom.

1.2 Výbor v ňom odporúča, aby sa uvoľnil celý objem naliehavo potrebných investícií pre výskum a vývoj navrhovaný

Komisiou, aby sa nestali sporným bodom alebo obeťou vyjednávaní o budúcom celkovom rozpočte EÚ.

1.3 Cieľ sformulovaný v Lisabonskej stratégii, aby sa z Európy vybudoval vedúci hospodársky priestor, si totiž žiada výrazné posilnenie investícií do výskumu a vývoja. Európa čelí globálnej súťaži nielen vo vzťahu k štátom ako USA, Japonsko a Kórea, ale aj k ďalším ako sú Čína, India a Brazília. USA a Japonsko práve definovali investície potrebné pre výskum a vývoj ako národnú prioritu na posilnenie svojej medzinárodnej konkurencieschopnosti a uvoľnili zodpovedajúce prostriedky. Cieľ, ktorý stanovila Rada v Barcelone s cieľom podporiť Lisabonskú stratégiu a ktorý ešte nebol dosiahnutý, t.j. investovať 3 % HDP EÚ do výskumu a vývoja, je teda vzhľadom na pokračujúce globálne trendy tzv. „pohyblivým cieľom“ (moving target). Kto tento cieľ dosiahne neskoro, nedostáva sa ešte na vedúcu pozíciu.

1.4 Vzhľadom na celkový rozpočet EÚ, ktorý Rada medzitým schválila, a jeho dopady na rozpočet na výskum výbor zdôrazňuje svoje odporúčanie v tejto otázke, aby sa téme výskumu a vývoja priradil výrazne väčší podiel ako doteraz – a to okolo 8 % – a nárast naplánovaný v rozhodnutí Rady sa začal realizovať včas a nie až o sedem rokov.

1.5 Jadrom návrhov Komisie je osobitný program „Spolupráca“. Výbor je za podporu výskumných tém, ktoré sú v ňom obsiahnuté, ako energia, zdravotníctvo, informačné technológie, nanotechnológia, životné prostredie, doprava a spoločenské, ekonomické a humanitné vedy, ako aj nové témy vesmír a bezpečnosť. Toto sa podrobne komentuje v kapitole 4, pričom v jednotlivých prípadoch sa odporúča aj relatívne posilnenie.

1.6 Výbor vo všeobecnosti odporúča, aby sa jednotlivým témam nepriradzovali strnulé rozpočtové podiely, ale aby sa umožnila čo najväčšia flexibilita. Tým sa má zabezpečiť, aby Komisia mohla reagovať v priebehu realizácie programu rázne a bez ďalších politických krokov na medzičasom badateľné posuny ťažísk, na novovzniknuté otázky alebo, kvôli prierezovému charakteru mnohých programových tém, na štrukturálne zmeny, ktoré sa budú javiť žiaduce.

1.7 Výbor opakovane vyslovuje svoju podporu osobitnému programu „Myšlienky“. Jeho výzvu vidí – popri primeranom vybavení – prvotne vo výberovom konaní v prípade žiadostí o podporu a v riadení programu. Víta, že táto náročná úloha sa má dostať do rúk autonómnej Európskej rady pre výskum – ERV (European Research Council – ERC).

1.8 Výbor viackrát zdôraznil, že kľúčom k úspešnému a konkurencieschopnému európskemu výskumu a vývoju je popri špičkovom prístrojovom vybavení, finančnej podpore a adekvátnych rámcových podmienkach dostatočný počet vysokokvalifikovaných, tvorivých vedcov. Osobitný program „Eudia“ určuje opatrenia, ktorými sa chce Komisia priblížiť k tomuto cieľu. Výbor podporuje tieto opatrenia s osobitným dôrazom. V tejto súvislosti výbor odkazuje na svoje skoršie komentáre k Európskej charte pre výskumných pracovníkov uverejnené Komisiou.

1.9 Osobitný program „Kapacity“ je obzvlášť dobrý príklad pre podporné úlohy spoločnosti. Týka sa to najmä tých výskumných infraštruktúr (ako veľké prístroje, vedecké nástroje, počítače atď.), ktorých náklady a využiteľnosť presahuje schopnosti jednotlivého členského štátu. Ale rovnako aj tu začlenený čiastkový program „Výskum v prospech MSP“ zodpovedá predchádzajúcim odporúčaniam výboru intenzívnejšie zapájať MSP do inovačného procesu.

1.10 Na záver výbor odkazuje na svoje skoršie odporúčanie drasticky znížiť administratívne náklady potrebné na strane žiadateľov, zjednodušiť postupy, a súčasne zaručiť najvyššiu mieru kontinuity, pokiaľ ide o podporné nástroje a postupy pri poskytovaní.

2. Úvod

2.1 Návrhy **predloženej Komisiou** v siedmich oddelených dokumentoch dopĺňajú návrhy Komisie⁽¹⁾ k 7. rámcovému programu v oblasti výskumu a technického rozvoja (2007-2013) a k 7. rámcovému programu Euratom (2007-2011) a podávajú **podrobné informácie o obsahu výskumu, resp. témach výskumu plánovaných podporných opatrení.**

2.1.1 Podobne ide pri **tu predloženom stanovisku výboru o doplnujúce, kompaktné dotvorenie stanoviska⁽²⁾ predloženého už** k zneniu rozhodnutia k 7. rámcovému programu v oblasti výskumu a technického rozvoja (2007-2013) a k programu Euratom (2007-2011) spolu s obsahnutými pripomienkami a odporúčaniami.

2.1.2 Preto v predloženom stanovisku ide **prvotne o obsah výskumu, nie o štruktúry a nástroje.** Tak sa napríklad nepristúpi znovu k dôležitej otázke optimalizácie inovačného trojuholníka „základný výskum, aplikovaný výskum a vývoj“ a rovnako nie k odporúčaniam, že úradníci Komisie, starajúci sa o program by mali byť aj v budúcnosti odborníci so skúsenosťami vo výskume a najviac znalí v danej odbornej téme, čo si vyžaduje dostatočnú personálnu kontinuitu. Tieto hľadiská boli podrobne spracované už aj v predchádzajúcich stanoviskách⁽³⁾.

2.1.3 Hneď na úvod tu však treba uplatniť dôležité hľadisko, ktoré sa týka **rozpočtových prídelov** na tzv. podpoložky jednotlivých programových prvkov. K tomu už výbor odporúčal použiť tu **čo najväčšiu flexibilitu**, aby Komisia pri realizácii programu mohla reagovať rázne a bez ďalších politických krokov na medzičasom badateľné posuny ťažísk, na novovzniknuté otázky alebo, kvôli prierezovému charakteru mnohých programových tém, na štrukturálne zmeny, ktoré sa budú javiť žiaduce.

2.2 Pre rozpočty obidvoch rámcových programov Komisia navrhla zvýšenie na celkových 72,7⁽⁴⁾ mld. EUR. To by bolo ešte stále pod 8 % navrhovaného celkového rozpočtu EÚ 2007 – 2013 vo výške 1 025 mld. EUR. Vo svojom uvedenom stanovisku k 7. rámcovému programu pre výskum a vývoj výbor odporúčal, aby bol uvoľnený celý objem naliehavo potrebných investícií do výskumu a vývoja navrhovaných Komisiou, aby sa tieto nestali sporným bodom alebo obeťou vyjednávania o budúcom celkovom rozpočte EÚ.

(1) KOM(2005) 119, konečné znenie/2 - 2005/0043 (COD) - 2005/0044 (CNS).

(2) Ú. v. EÚ. C 65, 17.3.2006.

(3) Ú. v. EÚ C 157, 28.6.2005, „Smernice na podporu výskumu v Európskej únii“.

(4) Cenový základ 2005 bez zohľadnenia inflácie; použitá inflačná indexácia dáva zakaždým rozdielne číselné údaje.

2.2.1 Európska rada sa však 19. decembra 2005 dohodla na celkovom rozpočte EÚ vo výške len 862,4 ⁽⁵⁾ mld. EUR. Na základe toho by aj rozpočet EÚ na výskum vychádzal výrazne nižšie ⁽⁶⁾ ako navrhovala Komisia, avšak „podľa domnienky Európskej rady ⁽⁷⁾ by sa mali prostriedky EÚ na výskum navýšiť tak, aby disponibilné prostriedky v roku 2013 boli reálne vyššie približne o 75 % než v roku 2006“. Na tento účel Komisia vypracuje zodpovedajúci revidovaný návrh. Politický rozhodovací proces k obidvom rámcovým programom teda taktiež nie je uzavretý.

2.2.2 Cieľ sformulovaný v Lisabonskej stratégii, aby sa z Európy vybudoval vedúci hospodársky priestor, si totiž žiada výrazné posilnenie investícií do výskumu a vývoja. Európa tu čelí globálnej súťaži nielen vo vzťahu k štátom ako USA, Japonsko a Kórea, ale aj k ďalším ako Čína, India a Brazília. USA a Japonsko práve definovali investície do výskumu a vývoja ako národnú prioritu na posilnenie svojej medzinárodnej konkurencieschopnosti a uvoľnili zodpovedajúce prostriedky. Cieľ, ktorý stanovila Rada v Barcelone s cieľom podporiť Lisabonskú stratégiu a ktorý ešte nebol dosiahnutý, t.j. investovať 3 % HDP EÚ do výskumu a vývoja, je teda vzhľadom na pokračujúce globálne trendy tzv. „pohyblivým cieľom“ (moving target). Kto tento cieľ dosiahne neskoro, nedostáva sa ešte na vedúcu pozíciu.

2.3 So zreteľom na tento súčasný stav vecí výbor pokladá za nevyhnutné ešte raz citovať zo svojho uvedeného stanoviska a opätovne poukázať na to, že (1.) dostatočne podporovaný a efektívny výskum a vývoj na špičkovej úrovni je rozhodujúcim základom a predpokladom pre inováciu, konkurencieschopnosť a prosperitu a tým aj pre kultúrny rozvoj a sociálne služby, že (2.) návrh Komisie (...) **predstavuje v dlhodobejšom horizonte minimálny objem prostriedkov pri úsilí neohroziť pozíciu Európy, kolíska modernej vedy a techniky, ale udržať a posilniť ju, pričom uvedené percento by z dlhodobého hľadiska malo ešte narásť, a že (3.) bez vynaloženia tohto finančného objemu nie je možné dosiahnuť lisabonské ciele** – a to ani z dlhodobejšieho hľadiska.

2.4 Výbor k tejto otázke opätovne poukazuje na to, že európska spolupráca vo výskume a vývoji je účinným **katalyzátorom európskej integrácie a súdržnosti**. Je to osobitné dôležité hľadisko práve vo fáze, v ktorej Európska únia zápasí s akceptáciou svojej ústavy zo strany občanov. V neposlednom rade má dostatočný výskum a vývoj rozhodujúci význam nielen pre lisabonské ciele, ale aj pre riešenie aktuálnych otázok a problémov napr. pri témach zdravotníctvo, zásobovanie energiou, životné prostredie atď.

2.5 Výbor potvrdzuje aj svoje odporúčanie prideliť v rámci schváleného **celkového rozpočtu EÚ** téme výskum a vývoj výrazne väčší podiel ako doteraz – a to **okolo 8 %** –

⁽⁵⁾ Cenový základ 2005.

⁽⁶⁾ Súčasný odhad sa pohybuje okolo 49,5 mld. EUR (napr. FAZ č. 11 2006, strana 14).

⁽⁷⁾ RADA EURÓPSKEJ ÚNIE 1591505, CADREFIN 268, bod 10, z 19. decembra 2005.

a aby nárast naplánovaný v rozhodnutí Rady sa začal realizovať včas a nie až o sedem rokov

2.6 Výbor vzal na vedomie návrh Komisie ⁽⁸⁾ zriadiť **Európsky technologický inštitút (EIT)**. Bez toho, aby sme sa už teraz vyjadrili k tomuto návrhu čo do obsahu, treba tu len poznamenať, že náklady, ktoré sú na to potrebné, by sa v žiadnom prípade nemali preniesť na ťarchu rozpočtu pre „osobitné programy“, o ktorých sa tu diskutuje.

2.7 Výbor zároveň poukazuje na svoje skoršie odporúčanie **drasticky znížiť** administratívne náklady potrebné na strane žiadateľov, **zjednodušiť postupy** a súčasne zaručiť najvyššiu mieru kontinuity, pokiaľ ide o podporné nástroje a postupy pri poskytovaní. Výbor sa k tomuto bodu ešte podrobnejšie vyjadrí, keď sa bude zaoberať návrhmi Komisie k „pravidlám účasti“ ⁽⁹⁾.

3. Obsah návrhov Komisie ⁽¹⁰⁾

3.1 Návrhy Komisie zahŕňajú a špecifikujú celý rozsah toho, čo sa má byť predmetom výskumu a vývoja v rámci siedmeho rámcového programu, ako aj programu Euratom – a tiež súhrn výskumných tém, obsah, metódy a pomocné prostriedky. Ďalej sa navrhuje, aký prínos k tomu má mať Spoločné výskumné centrum. Okrem toho sa vysvetľujú opatrenia na získanie a posilňovanie potrebného ľudského potenciálu. Ide celkovo o sedem dokumentov Komisie, ktoré hojným množstvom informácií vysvetľujú aj jednotlivé súvisiace čiastkové programy.

3.2 Tieto možno súhrnne usporiadať do štruktúry podľa nasledujúcej schémy, pričom uvádzané percentuálne hodnoty udávajú príslušný podiel na celkovom rozpočte:

A – k rámcovému programu V&V (celkový rozpočet 72 726 mil. EUR) 2007 – 2013

Spolupráca	61,1 %
Myšlienky	16,3 %
Ľudia	9,8 %
Kapacity	10,3 %
Opatrenia Spoločného výskumného centra mimo jadrovej oblasti	2,5 %

B – k rámcovému programu Euratom (celkový rozpočet 3 092 mil. EUR) 2007 – 2011

Výskum jadrovej fúzie	69,8 %
Štiepenie jadra a ochrana proti žiareniu	12,8 %
Opatrenia Spoločného výskumného centra v jadrovej oblasti	17,4 %

3.3 Podrobné vysvetlenie návrhov Komisie sa nachádza v kapitole 3 stanoviska k 7. rámcovému programu výskumu a technického rozvoja (CESE 1484/2005)

⁽⁸⁾ Presse Communiqué, IP/06/201 z 22. februára 2006.

⁽⁹⁾ KOM(2005) 705, konečné znenie.

⁽¹⁰⁾ Ú. v. EÚ C 6, 17.3.2006.

4. Pripomienky výboru

4.1 Nasledujúce pripomienky vychádzajú z ustanovení kapitol 4 – 6 uvedeného stanoviska k 7. rámcovému programu výskumu a technického rozvoja a bez ich znalosti sú ťažko pochopiteľné.

4.1.1 Výbor podporuje Komisiu v jej zámere prihliadať na prierezový charakter mnohých programových prvkov a podporovať multidisciplinárnu rozpočtami presahujúci jednotlivé témy.

4.1.2 K tomu výbor sa zaoberal aj otázkou, či sa čiastkové oblasti výskumných činností patriace k takým prierezovým témam, ako napr. IKT v medicíne, majú pripájať skôr k IKT alebo či by mali byť namiesto toho zaradené do odborného čiastkového programu Zdravotníctvo. Pri IKT teda skutočne odporúča pripojiť časť plánovaných aktivít viac k odborným čiastkovým programom, ako napr. Zdravotníctvo, Energetika, Doprava, prípadne aj Spoločenské vedy, pretože tým sa stavajú problémy odborného charakteru do popredia.

4.1.3 Túto otázku však nemožno zodpovedať so všeobecnou platnosťou, ale mala by byť v jednotlivých prípadoch daná do závislosti od toho, kde možno na jednej strane očakávať najviac metodologickej synergie a kde na druhej strane možno zaručiť najlepšie spojenie s konkrétnym nastolením problému. Výbor opätovne odporúča, aby sa k tomu v každom prípade „zabezpečila nadriadená koordinácia a nevyhnutné prierezové spojenia.“

4.1.4 Výbor víta aj zámer Komisie pružne pristupovať na vzniknuté požiadavky, nové poznatky a návrhy, ako aj na neočakávané politické požiadavky. Podpora a koordinácia výskumu a vývoja pred hospodárskou súťažou zo strany Komisie budú prispievať k tomu, aby sa posilnila pozícia EÚ v hospodárskej súťaži.

4.2 Spolupráca – jadro programu

4.2.1 **Zdravotníctvo.** Výbor zdôrazňuje nevyhnutnú šírku nastavenia priprav v prípade vypuknutia epidémií a pandémií, resp. ochranu pred nimi, až po zohľadnenie demografického vývoja so všetkými sociálnymi a zdravotnými sprievodnými javmi a dlhodobými následkami vrátane výskumu starnutia a výskumu postihnutých (pričom posledne menovaný má aj špecifické sociálne alebo technické potreby, ktoré presahujú rámec otázok zdravotníctva). Výbor podporuje zámer Komisie, aby sa pritom nezanedbal ani výskum zriedkavých chorôb. Program by mal zahŕňať všetky príslušné vedecko-technické oblasti – vrátane biotechnológie, genomiky, výskumu kmeňových buniek a iné multidisciplinárne otázky, vrátane požiadavky na nevyhnutné kvalitatívne a sociálne štandardy. To sa týka tak biologicko-medicínskeho výskumu na univerzitách, klinikách a verejne podporovaných výskumných zariadeniach, ako aj posilnenia konkurencieschopnosti európskeho medicínsko-farmaceutického priemyslu. Vychádzajúc z toho výbor odporúča odsúhlasiť navrhovaný programový rámec. Výskum a vývoj pre zdravotníctvo predstavujú prednostný záujem v európskom, dokonca aj vo svetovom meradle.

4.2.2 **Potraviny, poľnohospodárstvo a biotechnológia** (pričom biotechnológia je dôležitou metódou aj pre tému Zdravotníctvo (Bod 4.2.1)). Výbor vníma v tomto programe skutočné úsilie o vybudovanie, resp. udržanie európskeho ekologického hospodárstva založeného na znalostiach. Cieľom je uplatnenie biovied a technológií na vytvorenie konkurencieschopných produktov a procesov šetriacich životné prostredie v poľnohospodárstve, rybnom hospodárstve, akvakultúre, potravinárskom, zdravotníckom a lesnom priemysle, ako aj v príbuzných priemyselných odvetviach. Vzhľadom na osobitne tvrdú konkurenciu v sektore poľnohospodárstva s krajinami ako napr. Brazília je toto tiež veľmi dôležitý sektor. Možným novým vývojovým odvetvím by mohlo byť pestovanie rastlín, ktoré prispievajú k čisteniu kontaminovaných pôd tým, že sa obohacujú škodlivými látkami, alebo, ako ďalšia alternatíva, ktoré z kontaminovaných pôd zasa neprijímajú žiadne škodlivé látky a tým ich možno použiť bez obáv.

4.2.3 **Informačné a komunikačné technológie – „IKT“** Výrobky a služby v sektore IKT obohatili a zmenili vedu, techniku, správu a dokonca aj každodenný život občanov revolučným spôsobom. Téma IKT predstavuje tak vo svojej relatívnej rozpočtovej výbave, ako aj v rozmanitosti úloh najrozsiahlejší prvok programu „Spolupráca“, ktorá zasahuje alebo môže zasiahnuť do všetkých ostatných oblastí. Cieľom je výroba inovatívnych produktov a služieb podporovaných IKT vo vede, technike, správe a logistike. Program IKT teda siaha od vývoja hardware nového typu (pričom napr. vývoj čipov vykazuje zjavné prekrytie s programom Nanotechnológie), hardwarových systémov a sietí až po nové programovacie nástroje, pričom by sa okrem toho mal klásť dôraz aj na prístupnosť IKT služieb pre všetky skupiny obyvateľstva. Výbor súčasne poukazuje na svoju pripomienku k tejto veci v bode 4.1.2. Podľa nej závisí práve od plnenia týchto služieb, konkrétne akým dielom prispeje IKT program k iným programom aj budúcnosti a či môže skutočne odôvodniť svoj výrazne nadpriemerný objem.

4.2.4 **Nanovedy, nanotechnológie, materiály a nové výrobné technológie.** Aj tu ide o novú, mimoriadne inovatívnu oblasť⁽¹⁾, ktorá vznikla na rozmedzí základného výskumu a aplikácie z mnohopočetných koreňov a rozvetvenia fyzikálneho a chemického výskumu a technológie. Má potenciál priviesť nové alebo zlepšené produkty a postupy v mnohých oblastiach techniky. Súčasne je však natoľko rôznorodá a rozvetvená, že je potrebný veľký prehľad, aby sa rozpoznali a využili spoločné črty a prierezové spojenia tejto disciplíny siahajúcej od jadrovej fyziky až po plazmovú technológiu, od nanomechaniky až po zušľachtovanie textilu. Keďže nanoprocesy sa súčasne odohrávajú v mikroskopických rozmeroch, ktoré sú pre predstavivosť občanov len veľmi ťažko prístupné, táto téma si žiada od počiatku konštruktívny dialóg so spotrebiteľmi, aby sa rozpoznali a vylúčili hrozby, ale na druhej strane rozptýlili neodôvodnené obavy. Široký prístup Komisie, ktorý zahŕňa aj úsilie o sprostredkovanie vedomostí, je preto veľmi vítaný a treba ho podporiť.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 157, 28.6.2005.

4.2.5 **Energetika.** Výbor opakovane poukázal na kľúčovú tému Energetika a vyjadril sa k nej už vo viacerých špecifických stanoviskách, pričom zdôraznil⁽¹²⁾ aj potrebu rozsiahleho výskumu. Zo strednodobého až dlhodobého hľadiska existuje veľmi vážny energetický problém⁽¹³⁾. Týka sa to tak očakávaného úbytku zdrojov a zdraženia pri „klasických“ zdrojoch energie ropy a zemného plynu, ako aj kritického zabezpečenia zásobovania Európy týmito zdrojmi energie a rovnako aj zväčša dokonca globálnych vplyvov využívania energie na životné prostredie, najmä na klímu. Riešenie energetického problému môže prísť iba zo zlepšených alebo nových, a napriek tomu cenovo výhodných technológií. Kľúčom k tomu je energetický výskum. Musí zahŕňať všetky témy⁽¹⁴⁾ získavania – a uchovávaní! – zdrojov energie šetrných pre životné prostredie až po techniky úspory energie a efektívnejšieho využívania energie vrátane postupov pre čiastočnú alebo úplnú separáciu a uskladňovanie plynov spôsobujúcich klimatické zmeny. Osobitne dôležitý je aj prechod k vysokoúčinným elektrárnam na výrobu elektrického prúdu. Výbor pokladá návrhy Komisie z tohto pohľadu za správne a vyvážené, je však veľmi znepokojený, že plánovaný rozpočtový podiel na tento účel je veľmi nízky, ak sa berie do úvahy životne dôležitý význam úloh, ktoré sa majú riešiť. Výbor tu odporúča relatívny nárast.

4.2.6 **Životné prostredie (vrátane klimatických zmien).** Pre kvalitu života a životné predpoklady dnešnej a budúcich generácií má ochrana životného prostredia zásadný význam. Rozpoznať a riešiť problémy s tým spojené – nech sú antropogénneho alebo prírodného pôvodu – je mimoriadne ambiciózne a možno životne dôležitý cieľ. Táto úloha je úzko spojená s otázkami najrôznejších výskumných a politických oblastí: hospodárska politika, energetická politika, zdravotná politika a poľnohospodárska politika, vrátane úloh dohľadu a – kvôli globálnym aspektom – medzinárodných dohôd. Kým výskum v oblasti životného prostredia má za cieľ rozpoznať, resp. môcť rozpoznať rozličné problémy a ich príčiny, hľadanie riešení sa odohráva viac v iných tematických oblastiach, najmä tiež v oblasti energetiky. To by sa malo zohľadniť prostredníctvom rozpočtovej flexibility.

4.2.7 **Doprava (vrátane leteckej dopravy).** Európske dopravné systémy sú podstatným elementom hospodárskeho a sociálneho blahobytu v Európe a jeho súdržnosti. Čiastkový program Doprava slúži vývoju integrovaných, environmentálne šetrných, inteligentných a bezpečnejších celoeurópskych dopravných systémov a dopravných prostriedkov. Určuje teda konkrétne technické a logistické vývojové ciele rozličných spôsobov dopravy a dopravných systémov. Rozvoj/další rozvoj energeticky úsporných a nízkoemisných spôsobov dopravy (lietadlá, automobily atď.) je vedecko-technická úloha spojená s čiastkovými programami Energetika a Životné prostredie, do ktorej môžu byť zapojené aj MSP. Podstatným nástrojom sú v tejto súvislosti zodpovedajúce technologické platformy (ACARE pre letectvo a leteckú dopravu, ERRAC pre koľajovú dopravu, ERTRAC pre cestnú dopravu, WATERBORNE pre loďnú dopravu, vodík a palivové články). Vzhľadom na dôležitosť funkčnej európskej dopravnej siete aj pre nové členské štáty a vzhľadom na ešte stále stúpajúci celkový objem

prepravy – tu sa ukazuje ako veľmi aktuálna a dôležitá úloha aj odstraňovanie dopravných zápch, ako aj na jej význam pre európsku konkurencieschopnosť (a jej vplyvy na životné prostredie!), je cieľ tohto čiastkového programu rovnako veľmi dôležitý a preto ho treba podporiť.

4.2.8 Spoločenské, ekonomické a humanitné vedy.

4.2.8.1 Podľa názoru výboru by malo byť cieľom tohto programu prispieť k celkovému pochopeniu komplexných, navzájom spojených socio-ekonomických, právnych výziev a otázok rôznych kultúr v rámci Európy, vrátane požiadaviek týkajúcich sa historických koreňov a spoločného základu Európy, ako aj jej hraníc a susedov. Osobitne dôležitou úlohou pre duchovné základy a budovanie identity spoločenstva, ktorá sa týka aj vzťahu členských štátov a občanov Európy navzájom, by bolo dospieť k spoločnému, pre všetky členské štáty rovnakému opisu a zhodnoteniu dejín Európy a tento výsledok zakotviť ako základ vo výučbe dejepisu v členských štátoch, resp. posilniť takéto, už existujúce tendencie.

4.2.8.2 Táto tematická oblasť sa však týka aj aspektov ako hospodárska, finančná a daňová politika, politika vedy, rast, zamestnanosť a konkurencieschopnosť, sociálna súdržnosť a udržateľnosť, kvalita života, vzdelávanie, otázky kultúry a právo-politické otázky, ako aj globálne prepojenie. V ňom sú obsiahnuté aj také osobitné výzvy modernej spoločnosti ako demografický vývoj (fakty, následky, opatrenia), migrácia, sociálna vylúčenosť, rozštiepenosť na základe pôvodu z rôznych kultúr, ako aj vývoj smerom k vedomostnej spoločnosti. Na posilnenie a profiláciu koherentnosti tohto čiastkového programu výbor okrem toho odporúča vyčleniť z programu „Veda a spoločnosť“ zaradeného v „Kapacitách“ a začleniť do programu Spoločenské, ekonomické a humanitné vedy tú jeho časť, ktorá neslúži sprostredkovaniu vedy a lepšiemu porozumeniu medzi vedou a spoločnosťou (pozri aj bod 4.5.3), ale výskumu vzťahov medzi vedou a spoločnosťou. Celkove pokladá výbor čiastkový program „Spoločenské, ekonomické a humanitné vedy“ za veľmi dôležitý, keďže hrá rozhodujúcu úlohu aj pre politické poradenstvo, mal by dopĺňovať niektoré z vyššie uvedených tém a preto v prípade potreby relatívne posilnený.

4.2.9 Bezpečnosť a vesmír

Bezpečnosť, ako aj vesmír sú významné témy, ktoré výbor podporuje.

4.2.9.1 Otázku dostatočnej **bezpečnosti** si občania západného sveta vplyvom teroristických útokov v posledných rokoch ešte výraznejšie uvedomujú a táto otázka si vyžaduje prístup z hľadiska právneho, sociálneho, z hľadiska rôznosti kultúr, ale aj z hľadiska technicko-vedeckého. Téma bezpečnosť a výskum v oblasti bezpečnosti sa však neobmedzuje na spoločnú zahraničnú a bezpečnostnú politiku, ale sa týka aj oblastí ako doprava, zdravotníctvo (napr. program zdravotnej bezpečnosti EÚ), ochrana pred katastrofami (napr. prírodné katastrofy a priemyselné nehody), energetika a životné prostredie.

⁽¹²⁾ Ú. v. ES C 241, 7.10.2002, Ú. v. EÚ C 28, 3.2.2006, Ú. v. EÚ. C 65, 17.3.2006

⁽¹³⁾ Pozri predchádzajúcu poznámku pod čiarou.

⁽¹⁴⁾ K programom EURATOM pozri kapitolu 4.6.

4.2.9.2 Občania si uvedomujú výrazný pokrok v oblasti **vesmírneho výskumu** a vesmírnych technológií doteraz len čiastočne. Tento pokrok má geostrategický význam, ako aj význam z hľadiska chápania sveta, veď napokon pozorovanie oblohy a z toho získané vedomosti, napr. pohyb planét, boli rozhodujúce východiskové body modernej prírodnej vedy. Okrem toho vesmírny výskum a vesmírne technológie sú priemerným poľom pre vývoj inovatívnych techník. Pri vesmírnom výskume výbor pokladá za potrebné vyváženú spoluprácu plánovaného programu s už existujúcimi organizáciami ako ESA a ESO.

4.3 **Myšlienky.** Tu vstupuje Komisia so svojou podporou výskumu na plodnú novú zem. Aj toto privítal výbor viackrát⁽¹⁵⁾. Podporou výnimočných výskumných návrhov v rámci celoeurópskej súťaže – pričom sa upustí od doteraz obvyklej podmienky cezhraničnej spolupráce – bude špičková kvalita možná, viditeľná a tým aj prítiahľivá pre vedcov vynikajúcich v európskom a medzinárodnom meradle. Tým sa vytvorí mimoriadne plodná pôda pre inovácie. V tejto súvislosti výbor opätovne zdôrazňuje, že na prekonanie priemernosti sa musí rátať aj s rizikom neúspechu. Hlavný problém preto spočíva – popri primeranej vybavenosti tohto programu – prvotne vo výberovom konaní výberu a riadení tohto programu. Výbor preto pokladá za správne, že táto náročná úloha má byť v rukách autonómneho grémia mimoriadne úspešných a uznávaných, *ad personam* povolaných vedcov: Európskej rady pre výskum – ERV (European Research Council – ERC).

4.4 **Ludia.** Výbor viackrát zdôraznil⁽¹⁶⁾, že kľúčom k úspešnému a konkurencieschopnému európskemu výskumu a vývoju je – popri špičkovom prístrojovom vybavení a finančnej podpore – dostatočný počet vysokokvalifikovaných, tvorivých vedcov. Záujem pre vedu a techniku sa teda musí prebudíť už v detskom veku a u mladistvých, aby dostatočný počet nadaných mohlo začať a aj dokončiť veľmi ťažké a náročné štúdium.

4.4.1 Na kľúčovú úlohu univerzít ako inštitúcií pre výskum a vzdelávanie a ich neuspokojivú situáciu v Európe výbor poukázal už vo svojom stanovisku k 7. rámcovému programu v oblasti výskumu a technického rozvoja⁽¹⁷⁾. Pritom treba o. i. dbať aj na to, aby doktorandská práca dôležitá pre kariéru výskumníka mohla byť vykonaná za primeraných odborných a personálnych rámcových podmienok⁽¹⁸⁾. Po ukončení špičkového vzdelania potrebujú títo vedci okrem toho medzinárodného skúsenosti, atraktívne výskumné pole s dostatočnou voľnosťou, ako aj konkurencieschopnú zmluvnú úpravu v medzinárodnom meradle a kariérne plánovanie. (K „Európskej charte pre výskumných pracovníkov“, týkajúcej sa tejto témy, sa výbor už vyjadril⁽¹⁹⁾ sčasti s uznaním, sčasti kriticky.)

⁽¹⁵⁾ Ú. v. EÚ. C 110, 30.4.2004.

⁽¹⁶⁾ Ú. v. EÚ. C 110, 30.4.2004 – „Výskumníci v európskom výskumnom priestore: jedno povolenie, mnohoraké kariérne možnosti“.

⁽¹⁷⁾ Ú. v. EÚ. C 65, 17.3.2006.

⁽¹⁸⁾ Pozri aj kapitolu 5.6 odkaz v poznámke pod čiarou 16.

⁽¹⁹⁾ Ú. v. EÚ. C 65, 17.3.2006, Ú. v. EÚ. C 110, 30.4.2004.

4.4.2 Vzhľadom na medzinárodnú mobilitu výskumných pracovníkov, najmä medzi osobitne výkonnými štátmi v tejto oblasti, ktorá je dôležitá pre vedu a výskum, sa však musí dbať na to, aby z toho nevznikol jednostranný „brain-drain“, teda o. i. musia byť aj stanovené osobné príjmy tak, aby bolo možné priviesť napr. aj špičkových amerických vedcov do Európy, čo je v súčasnosti sotva možné. Výbor preto podporuje tento opakovane zdôraznený cieľ Komisie implementovať potrebné nástroje a rámcové podmienky, ako aj pôsobiť na členské štáty, aby uplatnili nástroje navrhnuté a sčasti už teraz dostupné v rámci programu „Ludia“. Okrem toho je veľmi dôležité pre európsky výskumný priestor, aby sa vytvorili atraktívne podmienky pre mobilitu a odstránili sa prekážky. Treba privítať, že Komisia dôrazne sleduje tento cieľ.

4.5 **Kapacity.** Tento program je dobrým príkladom podpor-
ných úloh spoločenstva.

4.5.1 Týka sa to najmä cieľa vyvinúť/inštalovať, využívať v rámci Spoločenstva a optimalizovať také výskumné infraštruktúry, ako veľké prístroje, vedecké nástroje, počítače atď., – ktorých náklady a využiteľnosť presahujú schopnosti jednotlivého členského štátu. Pritom výbor víta, že v súlade s jeho predchádzajúcim odporúčaním sa má pri návrhu zodpovedajúcich projektov použiť prednostne postup zdola nahor.

4.5.2 Ale aj ostatné úlohy uvedené pod „Kapacitami“, ako napr. „Výskum v prospech MSP“ a „Združenia MSP“ alebo „Vedomostne orientované regióny“, ako aj „Uvoľnenie a rozvoj výskumného potenciálu v konvergenčných a okrajových regiónoch EÚ“ sú veľmi dôležité úlohy, ktoré majú význam najmä pre nové členské štáty a MSP.

4.5.3 S čiastkovým programom „Veda a spoločnosť“ sa má podnieť harmonická integrácia vedeckého a technologického úsilia a s tým spojenej výskumnej politiky v rámci európskych sociálnych štruktúr. Pritom ide o schopnosť vytvárať, využívať a rozširovať vedomosti a prinášať inovácie. Úlohou tohto čiastkového programu je teda na jednej strane sprostredkovať občanom Európy obraz vedy, vedcov a ich výsledkov. Výbor víta tieto ciele a vidí predovšetkým aj v rozširovaní vedomostí dôležitú kultúrnu a inovačnú úlohu. Na druhej strane však treba skúmať aj to, prečo sa časť občanov pozerá na vedu (alebo jej časti), jej metodiku a jej potencionálne vplyvy skepticky. Podľa názoru výboru by posledne menované prvotne sociologické výskumné činnosti v osobitnom programe „Spolupráca“ mali byť začlenené v jeho čiastkovom programe „Spoločenské, ekonomické a humanitné vedy“ a tým riešené v tam obsiahnutom širšom kontexte európskej spolupráce.

4.6 Program EURATOM

Výbor tu odkazuje najprv na svoje podrobné vysvetlenie vo svojom stanovisku k 7. rámcovému programu v oblasti výskumu a technického rozvoja plus programu EURATOM, ako aj na svoje pripomienky pod osobitným čiastkovým programom „Energetika“.

4.6.1 Vo **výskume jadrovej fúzie** ⁽²⁰⁾ teraz platí, (i) pripraviť a realizovať výstavbu ITER, (ii) uskutočniť všetky prípravy – vrátane výchovy a zaškolenia vedeckého personálu, zapojenia a mobilizácie výskumného potenciálu takzvaných pridružených laboratórií členských štátov, ako aj medzinárodnej delby práce – na jeho využitie, (iii) technologický vývoj (najmä materiálov a cirkulácie paliva) zamerať na DEMO, ako aj (iv) preskúmať a optimalizovať rozličné (magnetické) koncepcie uzáveru. ITER a ďalší vývoj musia byť zakotvené vo výskumných zariadeniach členských štátov a musia byť odiaľ podporované Návrhy Komisie zodpovedajú týmto úlohám a prijatým medzinárodným záväzkom, výbor ich plne podporuje.

4.6.2 **V štiepení jadra** ⁽²¹⁾ teraz platí, (i) ďalej skúmať a zvyšovať bezpečnosť existujúcich jadrových elektrární (úloha prevažne pre priemyselných výrobcov a prevádzkovateľov), ako aj (ii) vyvíjať nové reaktorové koncepcie s ešte lepšími vlastnosťami v oblasti bezpečnosti, zhodnotenia paliva a likvidácie vyhoreného paliva. Treba do toho zahrnúť aj výskumné činnosti na spracovanie vyhoreného paliva (transmutácia, opätovné použitie). Ďalej treba (iii) vyriešiť a na politickej úrovni dosiahnuť zhodu v otázke konečného uskladnenia, (iv) podporiť úsilie o nerozširovanie materiálu pre jadrové zbrane, ako aj (v) získať ďalšie informácie o biologickom účinku (nízkych) dávok žiarenia ⁽²²⁾ a vyvinúť zodpovedajúce meracie techniky (najmä osobnú dozimetriu). Pre všetko toto je výchova vhodných odborníkov a tiež dostatočného dorastu, dôležitou čiastkovou úlohou. Výbor je znepokojený nedostatkom mladých odborníkov v niektorých členských štátoch a klesajúcou odbornosťou a dáva na zváženie, že vzhľadom na predpokladané dlhodobéjšie a globálne využívanie jadrovej energie by sa týmto veľmi dôležitým otázkam mala prisúdiť väčšia váha.

4.7 Spoločné výskumné centrum SVC

4.7.1 SVC sa právom zapája do činností tak 7. rámcového programu v oblasti výskumu a technického rozvoja (2007-

2013), ako aj 7. rámcového programu Euratom (2007-2011). Práve preto, že v tejto oblasti je priamo podriadené Komisii a práve preto, že v tomto spočíva aj jeho sila v politickom poradenstve a možnosti flexibilného nasadenia, musí sa zabezpečiť, aby podliehalo vysokým a transparentným štandardom týkajúcim sa tzv. medzinárodného „peer review“, súťaže, odvolacieho konania/personálnej politiky a monitorovania, ktoré sa vyžadujú pre všetky výskumné zariadenia členských štátov a aby bolo zapojené do medzinárodného vedeckého spoločenstva. Výbor pokladá za dôležité takéto zapojenie aj pokiaľ ide o vyššie uvedené spoločenské, ekonomické a humanitné vedy.

4.7.2 K jeho úlohám v 7. rámcovom programe v oblasti výskumu a technického rozvoja (2007-2013) patrí všeobecná téma „Udržateľný rozvoj“, ktorá je dôležitá pre Spoločenstvo. (napr. ochrana klímy, výživa, energetika, doprava, chemikálie, dekontaminácia). Toto zahŕňa vypracovanie vedecko-technologických referenčných dát pre rozličné oblasti dohľadu nad životným prostredím a výživou, v tom spočíva aj cenný prínos k vypracovaniu právnych predpisov Spoločenstva. Ďalšia úloha Spoločenstva spočíva vo vývoji a rozširovaní medzinárodne uznávaných referenčných podkladov a podpora spoločného európskeho meracieho systému. Toto by mohlo zahŕňať delbu práce a koordináciu medzi národnými inštitúciami pre metrologiu (meračstvo) a štandardizáciu so paralelnou účasťou na ich programoch. V zmysle jednotného európskeho trhu a všeobecne európskej integrácie by sa mohlo preto zväziť, či pri zapojení zodpovedajúcich národných laboratórií a inštitúcií ako CEN a CELENEC, ako aj príslušných priemyselných odvetví a SVC, by sa nemal vytvoriť „Európsky normalizačný úrad“ (European Bureau of Standards).

4.7.3 Je dôležité, že SVC podporuje v rámci 7. rámcového programu Euratom (2007-2011) hľadanie politických rozhodnutí v jadrovej oblasti, vrátane uplatnenia a dohľadu nad existujúcimi stratégiami a reakcie na nové požiadavky. Výbor pokladá za správne aj presun ťažiska „jadrového“ programu SCV na likvidáciu vyhoreného paliva, bezpečnosť a dozor (pričom aj tieto činnosti sa koordinujú s danými členskými štátmi v rámci siete), práve tu spočívajú na jednej strane obavy občanov, na druhej strane nevyhnutnosť spoľahlivých riešení. Podľa názoru výboru je osobitne dôležité (ďalej) vyvíjať postupy, ktoré umožnia ešte lepší dohľad nad nerozširovaním materiálu pre jadrové zbrane alebo techník pre jadrové zbrane.

V Bruseli 20. apríla 2006

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

⁽²⁰⁾ Ú. v. EÚ. C 302, 7.12.2004.

⁽²¹⁾ Ú. v. EÚ. C 133, 6.6.2003, Ú. v. ES. C 110, 30.4.2004.

⁽²²⁾ Pozri napr. RTDinfo č. 47 Európskej komisie, január 2006.